

A Milà, amb el Lliure

"El Lliure, pels seus 'títols necessaris', pel seu brillant historial, pel seu Fabià, pel seu Lluïset, pel seu Homar –o Homer–, per 'catalano' i per 'spagnolo', forma part de la Unió de Teatres d'Europa, però a mi aquesta anada a Milà com a 'fan' i part del Lliure –i això de part ho dic per la lliura de carn, de carn de teatre, d'emoció viscuda a la petita sala de Gràcia i que no em poden prendre mai–, no m'ha divertit gaire."

La darrera setmana de novembre, amb el meu amic i company Marcos Ordóñez vàrem anar a Milà a veure una de les dues representacions (29 i 30 de novembre) que el Lliure va oferir al Teatro Studio (una de les tres sales del Piccolo) d'*El barret de cascavells*, de Luigi Pirandello, en la traducció del meu pare i direcció de Lluís Homar, dins el marc del tercer festival de la Unió de Teatres d'Europa, a la qual pertany el Lliure.

La Unió de Teatres era una vella idea de Giorgio Strehler, fundador del Piccolo Teatro de Milà, que es va convertir en realitat l'any 1987, un any després de Strehler ser nomenat director del Théâtre de l'Europe (amb seu a l'Odéon de París) pel ministre francès de la Cultura, Jack Lang. L'octubre del 1987, en un manifest signat per Strehler (com a director del Théâtre de l'Europe i del Piccolo) i per Lluís Pasqual (com a director del Centro Dramático Nacional, amb seu a María Guerrero madrileny), es creava la Unió de Teatres d'Europa, amb "la intenció de desenvolupar una acció cultural comuna, més enllà de les pròpies fronteres". Aquesta acció es contemplava al manifest com "una recerca continuada i comunitària d'un teatre artístic (Teatro d'Arte), en contraposició a tota comercialització del fenomen teatral, considerat com un instrument poètic i de fraternitat entre els pobles".

Entre les activitats de la Unió, hi figuraven la coproducció d'espectacles, l'intercanvi regular d'autors, d'actors, d'escenògrafs i de directors, i l'estudi de les relacions entre l'espectacle teatral i els mitjans de comunicació de masses "per tal de poder realitzar uns productes televisius que mantinguin intactes els valors de la representació teatral". Al moment de la seva fundació, la Unió comptava amb una publicació, *Théâtre en Europe*, dirigida per Strehler, i es confiava que aviat se'n podrien fer un parell d'edicions més: una en italià i una altra en castellà. (L'edició italiana va sortir, efectivament, i encara surt; no pas així la francesa que no va passar del número 19.

Oggi e domani il «Berretto a sonagli» al Teatro studio
Pirandello in spagnolo
Il regista Homar: è una sfida

Il regista Homar: è una sfida

Stasera e domani al Teatro Studio e al Centro Festival incontri e cabaret musicale
'Berretto' alla spagnola

Con il Teatro Lliure arriva Pirandello

Quant a l'espanyola, no va sortir mai, de la mateixa manera que el Centro Dramático Nacional no va arribar mai a formar part de la Unió, segons sembla perquè el ministre Solana, llavors ministre de Cultura, no hi va aportar una determinada quantitat de diners.)

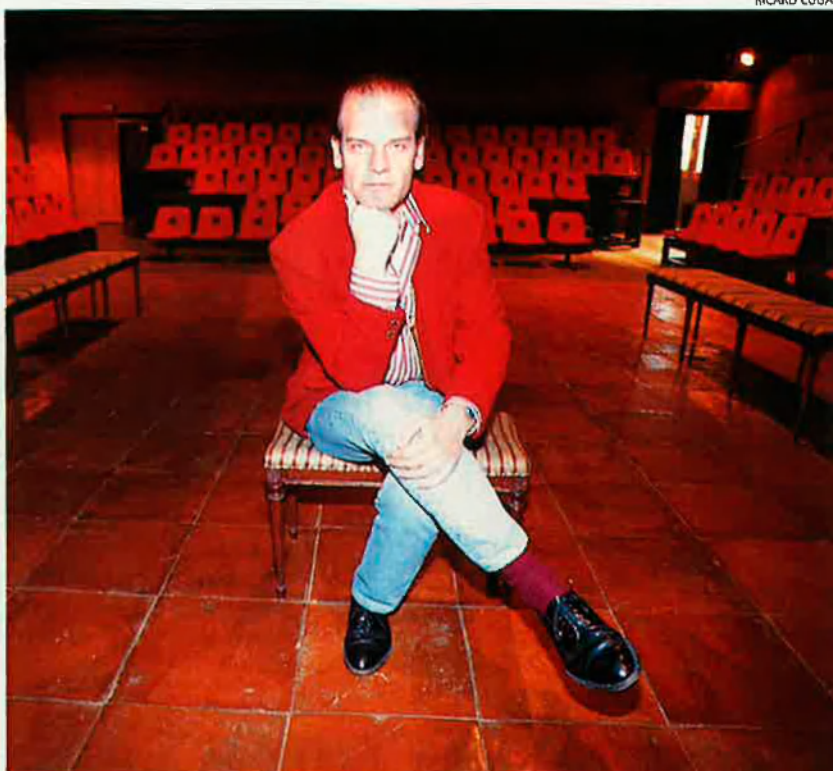
Finalment, hi ha el Festival, aquest festival del qual ara se celebra la tercera edició a Milà i on hi ha presents tots els membres que actualment formen part de la Unió: l'Odéon-Théâtre de l'Europe (París), el Stary Teatr de Cracòvia, el Deutsches Theater de Berlín, el Berliner Ensemble, la Royal Shakespeare Company, el Düsseldorfer Schanspielhaus, el Katona de Budapest, el Bulandra de Bucarest, el Dramaten d'Estocolm, el Maly Teatr de Sant Petersburg, el Royal National Theatre, el Piccolo Teatro i el nostre Teatre Lliure.

"*Fare Pirandello in Italia* (en català i per catalans) è come andare a cuccinare la paella a Valencia", va dir Lluís Homar, director del Lliure i del muntatge d'*El barret de cascavells*, a Milà, a la conferència de premsa del 28 de novembre, un dia abans de l'estrena. I tenia tota la raó, els milanesos se saben *Il berretto* de memòria –una de les obres més populars de Pirandello i que han vist representada per tots els grans actors italians d'aquest segle: des del gran Eduardo fins a Turi Ferro, passant per Paolo Stoppa i tants altres–. Però aquí hi ha la gràcia, la *sfida*, en paraules d'Homar; el repte. Una gràcia, un desafiament, una provocació que, la veritat, va durar tant com va durar la representació. Una representació un pèl mecànica, no gaire emotiva, ràpida, massa ràpida, com si la gent del Lliure tingüés pressa d'anar-se'n, d'escapar d'aquella "rèplica milanesa de la presó de Sing-sing" en què, com va escriure Marcos Ordóñez a l'*Avui* (1 de desembre), s'havia convertit per als còmics catalans la sala del Teatro Studio. Una sala, un escenari, que no

té res a veure amb la intimitat, amb l'escalfor i la confiança que procura als còmics la vella, coneguda i estimada sala de Gràcia. Però, al cap i a la fi, els còmics catalans van fer un paper digníssim i van aconseguir allò que els francesos en diuen *un succès d'estime*, la qual cosa, donades les circumstàncies, és tot un petit triomf.

Però jo no vaig anar a Milà per veure cuinar cap paella, per veure cap *sfida* o per veure cap petit triomf. Si us he de ser franc, hi vaig anar per prendre un Negroni amb en Jordi Bosch i l'Annita Lizaran al Camparino, per fer petar la xerrada, per empenyar una mica i per veure com els milanesos –la gent del meu ofici, periodistes i *teatrer*os– rebien els amics, els companys del Lliure. I la rebuda va ser més aviat trista. Els diaris, amb tota la bona fe del món, presentaven l'espectacle com un *Berretto "alla spagnola"*. Ho deien *La Repubblica* i *La Stampa*, que són dos diaris seriosos. Segons aquests diaris, la Catalunya és dins Espanya i el *Barret* és, doncs, "*spagnolo*". Tenen raó, fins a cert punt, és clar. Del català, però, en parlava el *Festival News* –"Gelosia catalana", titulava– que és el diari del festival. A l'edició del dissabte 26 de novembre, aquest full parlava de l'espectacle de Lluís Homer (amb e) i deia que aquest teatre "*catalano*" (el Lliure) representava el *Barret* amb motiu dels "*cento anni della nascita del drammaturgo agrigentino*", és a dir, que l'animal que va redactar aquesta noteta va confondre el centenari del naixement de Josep Maria de Sagarra amb el de Pirandello (Agrigento, 1867)!!!

El Lliure, pels seus *titoli necessari*, pel seu brillant historial, pel seu Fabià, pel seu Lluïset, pel seu Homar –o Homer–, per *catalano* i per *spagnolo*, forma part de la Unió de Teatres d'Europa, però a mi aquesta anada a Milà com a *fan* i part del Lliure –i això de part ho dic per la lliura de carn, de carn de teatre, d'emoció viscuda a la petita sala de Gràcia i que no em poden prendre mai–, no m'ha divertit gaire. Per a acabar-ho d'adobar, el dimecres (30 de novembre) el Camparino era tancat –és el dia que fan festa– i amb l'Annita, en Bosch i en Marcos no vàrem poder prendre el Negroni. Malgrat tot, anàrem a dinar a Peck i vàrem menjar com si haguéssim estat fills naturals del vell duc Visconti, l'antic amo de la ciutat. Però abans, mentre els esperava davant el Camparino *chiuso*, jo, pobret de mi, pobre *catalano*, pobre *spagnolo*, amb un pare tan vell com el monstre d'Agrigento per obra i gràcia del *Festival News*, feia com qui llegeix –amb un cigar a la mà dreta i amb l'altra aguantant el primer cant del *Furioso* (en l'edició d'Einaudi; excel·lent "*presentazione*" de Calvino) de l'Ariosto: "*Le donne, il cavalier, l'arme, gli amori, le cortesie, l'audaci impre-*

se: o canto"; i pensava que, com a *catalano*, com a *spagnolo*, recitant de memòria, a tres metres del Duomo, com un don Tancredo de la meua Rambla, un don Tancredo sonor, canor –com la cadenera i el canari–, les octaves de l'Ariosto, feia més bona pinta d'europeu que no pas tota la parafernàlia milanesa que gira, menja i carda –quan carda– al voltant del seu famós festival. **Joan de Sagarra**

Lluís Homar. El Lliure va presentar *El barret de cascavells* a Milà, "una representació un pèl mecànica, no gaire emotiva, ràpida, massa ràpida", en opinió de Joan de Sagarra.